

*Березовський А. А.,**к. ю н., доцент,**директор Інституту національного та міжнародного права
Міжнародного гуманітарного університету*

ЗАГАЛЬНА ПАРАМЕТРИЧНА ТЕОРІЯ СИСТЕМ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА ПАРАДИГМА ДОСЛІДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ВПЛИВУ НА ЗЛОЧИННІСТЬ

Анотація. В статті досліджується кримінально-правовий вплив на злочинність з позицій загальної параметричної теорії систем. Визначається концепт, структура та субстрат механізму кримінально-правового впливу в площині зазначеної теорії. Зроблено висновки про те, що механізм кримінально-правового впливу характеризується використанням юридичних та неюридичних засобів (правова інформація, стимули та мотивації); що стимулювання правомірної поведінки відбувається не лише за рахунок нормативних засобів механізму кримінально-правового впливу, але в контексті, насамперед, позанормативних, або неюридичних засобів – в першу чергу це соціальна юридична інформація та цінності.

Ключові слова: кримінально-правовий вплив, загальна параметрична теорія систем, механізм кримінально-правового впливу.

Постановка проблеми. Проблематика кримінально-правового впливу є досить складною та багатогранною як з точки зору його реалізації в правовому житті суспільства, так і з позицій теоретичного осмислення цього феномену. Саме тому при розкритті специфіки кримінально-правового впливу в науковій літературі використовується досить різнопланова та строката методологія.

Сьогодні в юриспруденції усе більшою мірою стверджується системний підхід як перспективна та методологічно багата дослідницька парадигма. При всьому різноманітті варіацій системного підходу, досить перспективною є загальна параметрична теорія систем, яка продемонструвала свою методологічну ефективність у багатьох суспільствознавчих науках (у тому числі й юриспруденції). Тому вважаємо необхідним дослідити проблему кримінально-правового впливу на злочинність з точки зору загальної параметричної теорії систем.

Отже, **метою** статті є дослідження кримінально-правового впливу на злочинність з позицій загальної параметричної теорії систем.

Аналіз останніх досліджень та виокремлення нерозв'язаних проблем. Висвітленню окремих аспектів кримінально-правового впливу на злочинність та теорії систем присвятили свої праці, зокрема, Алексєєв С. С., Анісімов Д. І., Бавсун М. В., Вечерова Є. М., Дуюнов В. К., Єсаков Г. А., Коган В. М., Козаченко О. В., Лопашенко Н. А., Мирошниченко Д. В.,

Уйомов А. І., Митрофанов І. І., Туляков В. О., Цофнас А. Ю., Чучаєв А. І., Фірсова А. П. Однак, на сьогоднішній день в теорії кримінального права та кримінології відчувається необхідність в розробці проблеми кримінально-правового впливу на злочинність з позицій системного підходу, зокрема, з позицій досить перспективної, на наш погляд, загальної параметричної теорії систем.

Викладення основного матеріалу. З позицій загальної параметричної теорії систем, систему пропонується розуміти в контексті принципу додатковості (комплементарності). Система – це будь-яка річ, на якій виконується певне відношення з визначеною властивістю. Або ж: система – це така річ, в якій її властивості відповідають визначеному відношенню. Ці дві дефініції виступають взаємодоповнювальними та називаються, відповідно, визначенням за властивістю та визначенням за відношенням. При цьому сама система включає в себе концепт, структуру та субстрат. Субстрат – це елементи системи. Структура – відносини між цими елементами. Концепт – ідея системи [1, 133].

Головна ідея загальної параметричної теорії систем полягає у так званому принципі системності, який складається з трьох постулатів:

1) завжди знайдеться концепт, відносно якого будь-яка річ буде системою, так само як завжди знайдеться концепт, відповідно до якого та ж сама річ системою не буде. Іншими словами – усе, що завгодно, можна представити як систему, і в той же час, усе, що завгодно, можна представити як не-систему. Наприклад, система права чи правова система як поняття, що є часто вживаними в юриспруденції, не будуть системами з точки зору, наприклад, геометрії.

2) будь-яка річ може бути представлена як система з концептом-властивістю та концептом-відношенням. Наприклад, правова норма, представлена як система, з концептом-відношенням розглядається як така, що має триланкову структуру (гіпотеза, диспозиція, санкція); та ж правова норма, розглянута як система з концептом-властивістю, постає як вираження нормативності і її структура буде представлена в іншому плані (вид припису, характер дії, вид активності).

3) будь-яка властивість і будь-яке відношення можуть зіграти роль концепту певної системи [2, 126-130].

Використання загальної параметричної теорії систем стосовно кримінально-правового впливу вимагає від нас правильного використання її як методу дослідження. Тут можна використовувати запропоновану А. Ю. Цофнасом послідовність використання системного методу, що включає кілька етапів: 1) системне представлення; 2) визначення значень системних параметрів; 3) підведення об'єкту під системну закономірність [3, 210-212].

При розгляді питань кримінально-правового впливу як комплексного правового феномену та наукової конструкції часто використовують метафору «механізму». Вочевидь, ця традиція іде від запропонованого С. С. Алексєєвим поняття «механізм правового регулювання» [4]. Як раз механізм кримінально-правового впливу ми будемо розглядати як систему з позицій загальної параметричної теорії систем.

Перш за все, необхідно визначитися, у якому сенсі механізм кримінально-правового впливу буде розглядатися як система, тобто визначити концепт цієї системи. Як було наголошено у попередніх статтях, центральною ланкою кримінально-правового впливу не може розглядатися ані покарання, ані кара, ані обмеження правового статусу особи, оскільки це звужує це явище в контексті правового життя. Кримінально-правовий вплив, розглянутий з комплексної, інтегративної позиції має одразу декілька «центрів», тобто смислових згустків, які утворюють його систему. Щонайменше можна говорити про три змістовні блоки кримінально-правового впливу: кримінально-правову політику, кримінальне право та кримінальне законодавство. Однак використання поняття механізму кримінально-правового впливу зобов'язує до постановки питання про те, яким чином пов'язані ці структурні компоненти, та що саме перебуває в центрі цього механізму, є його рушійною ідеєю.

У найбільш широкому контексті механізм дії права розглядається як система реалізації об'єктивного права. При цьому зміст механізму дії права розкривається найчастіше через розуміння специфічних правових засобів. Самі ж правові засоби тлумачаться максимально широко – як сукупність усіх складових механізму, що мають юридичний характер: від правової норми до юридичної відповідальності [5, 316-318].

Правові засоби при цьому розглядаються як «правові явища, виражені в інструментах (установленнях) та діяннях (технологіях), за допомогою яких задовольняються інтереси суб'єктів права, забезпечується досягнення соціально-корисних цілей» [6, 69]. А. В. Малько при цьому пише, що механізм правового регулювання постає як інформаційно-енергетичний комплекс. Роль інструментів (інформації) тут виконують суб'єктивні права, обов'язки, стимули, покарання;

засобів – діяння (акти реалізації прав та обов'язків, юридичні факти) [6, 70].

Такий підхід, утім, критикується в кримінально-правовій науці, хоча, як видається, не в повній мірі коректно. Так, А. П. Чучаєв та А. П. Фірсова стверджують, що «по-перше, в структуру механізму правового регулювання включаються якісно різні складові, що не відповідає ознакам системного цілого». При цьому автори пишуть, що єдиною можливою формою реалізації прав виступає свідомо-вольова поведінка суб'єктів, у той час як механізм правового регулювання не може включати в себе акти поведінки [7, 185-186]. Думається, що насправді все як раз навпаки: механізм правового регулювання та правового впливу взагалі обов'язково включає в себе поведінку суб'єктів права як одну з центральних ланок. Механізм правового впливу, не зорієнтований на поведінку, не є дієвим, перетворюється на умоглядну конструкцію, відірвану від правового життя та реальних правових відносин. Власне, саме поведінка суб'єктів права є тим феноменом, на який зорієнтовано правовий вплив, у тому числі – кримінально-правовий. Крім того, складно погодитися з науковцями в тому, що реалізація суб'єктивних прав можлива лише у свідомо-вольовому аспекті діяльності людини. Тут відчувається вплив застарілої методології, коли реалізація права розглядалася виключно в контексті правових відносин [8]. Сучасна юридична наука розглядає реалізацію права як таку, що можлива і поза правовими відносинами. Наприклад, невчинення злочину – це реалізація юридичного обов'язку за межами правових відносин. При цьому навіть несвідому правомірну поведінку також можна вважати результатом правового впливу [9].

Інший підхід до розуміння механізму дії права представлений в дослідженнях А. В. Ленчика. На його думку, правові засоби представляють комплексний, але не єдиний елемент цього механізму. Окрім зовнішніх проявів суб'єктності дослідник включає до нього також її внутрішні характеристики, стверджуючи, що механізм дії права – це складна організована система соціально-правових засобів (принципів, приписів, інститутів тощо), що розглядається в єдності та взаємозв'язку з соціальною діяльністю людей, їх інтересами та потребами, і пов'язана з забезпеченням досягнення цілей цієї діяльності в певних суспільних умовах у правовий спосіб [10, 59].

Інша інтерпретація «механізму» дії права запропонована К. В. Шундиком. Він пропонує розмежовувати поняття «механізм правового регулювання» та «правовий механізм». При цьому перший означає систему етапів регулятивного правового впливу, інструментальну структуру якого утворюють різноманітні за природою правові феномени. Другий – типовий акт (цикл) правового регулювання, що представляє систему нормативних юридичних засобів. Правовий механізм пропонується розуміти як «особливий різно-

вид юридичних конструкцій» з регулятивним змістом [11, 18, 21]. Тут, як видається, спостерігається деяка неточність та непослідовність автора у розумінні сутності дії права та правового регулювання. Дійсно, правове регулювання не є найбільш широкою категорією, як було продемонстровано вище, дія права охоплює значно ширше коло правових феноменів. Однак розуміння «правового механізму» не може бути тотожним дії права, оскільки дія права може бути представлена і в не механістичному контексті: наприклад, як мета правової системи [12, 46-47].

У цьому контексті механізм правового впливу, у тому числі, кримінально-правового, може бути розглянутий з кількох найбільш принципових позицій:

1) механізм правового впливу пов'язаний не лише з правовими відносинами, але й відносинами, на які поширюється дія права (соціальні, культурні, політичні тощо);

2) предметом механізму правового впливу є уся сфера правозначущої поведінки людей;

3) механізм правового впливу включає в себе як юридичні засоби, так і неюридичні засоби;

4) механізм правового впливу не завжди має точну юридичну міру (нормативність), оскільки може використовувати й інші, позанормативні регулятори поведінки людей;

5) метою механізму правового впливу є не лише регулювання, але й попередження, шляхом виховання, стимулювання та впливу на правову свідомість неюридичними засобами з виробленням стандарту законослухняної поведінки [13, 257-258].

Можна констатувати, що з таких позицій інтерпретація механізму кримінально-правового впливу набуває нових рис. Якщо механізм кримінально-правового регулювання зорієнтований, насамперед, на, власне, регулювання правових відносин, що виникають у процесі захисту соціальних цінностей кримінально-правовими засобами, то кримінально-правовий вплив в своєму цільовому призначенні охоплює уся систему засобів, юридичних та неюридичних, зорієнтовану на протидію злочинності як соціальному феномену.

Отже, концептом системи «механізм кримінально-правового впливу» виступатиме протидія злочинності. Другий етап розкриття змісту цієї системи – виявлення структури, тобто демонстрація тих правових та інших соціальних норм, цінностей, інститутів, що входять до складу механізму кримінально-правового впливу. Слід зауважити, що на відміну від концепту системи механізму кримінально-правового впливу питанням його структури в літературі приділяється значно більше уваги.

Узагальнюючи погляди В. М. Когана [14], П. О. Фелова [15, 66], А. О. Васильченка [16, 77-78, 81], О. М. Кондалова [17, 15], В. К. Дуюнова [18, 38], можна зробити висновок, що в цілому бачення структури механізму кримінально-правового впливу, незважаючи

на різницю в деталях, є спорідненим у багатьох дослідників цього складного феномену:

– механізм кримінально-правового впливу включає в себе юридичні та позаюридичні (моральні, соціальні, економічні, культурні тощо) фактори та засоби;

– на нормативному рівні механізм кримінально-правового впливу охоплює усю сферу кримінального законодавства. При цьому структурою кримінально-правового впливу визначаються:

1) форми кримінально-правового впливу, які визначають зовнішні канали кримінально-правового впливу (кримінальне право, кримінальне законодавство, кримінальна політика, елементи правової інформованості та правового виховання, правова пропаганда);

2) методи кримінально-правового впливу – способи передачі суб'єктам, що реалізують свою активність у сфері дії кримінального права, відповідної «програми» поведінки та її корекції у випадку відхилень (кримінально-правові заходи карального та некарального характеру);

3) кримінально-правова діяльність, що визначає внутрішню організацію механізму кримінально-правового впливу та постає у вигляді систем кримінальної юстиції, органів, функціональна діяльність яких спрямована на протидію, попередження та розслідування злочинів.

Кожен з елементів механізму кримінально-правового впливу у цій системі органічно пов'язаний з іншим. Спосіб цього зв'язку, внутрішня організація механізму кримінально-правового впливу складають, у кінцевому рахунку, структуру цього механізму. Не випадково структура якраз і постає як система відношень або їх властивостей. Ця структура характеризується:

1) причинно-наслідковими зв'язками, тобто детермінованість генезису злочинності, а також соціально-активної поведінки суб'єктів права формами, методами та засобами кримінально-правового впливу; 2) функціональними зв'язками, що виражає цілісність механізму кримінально-правового впливу – жоден з виокремлених блоків не може переймати на себе функціональне навантаження іншого блоку; 3) координаційними зв'язками – відношення елементів структури механізму кримінально-правового впливу завжди передбачає злагодженість їх реалізації: кримінально-правова політика закономірно впливає на формування кримінального права та у кінцевому результаті – кримінального законодавства, яке є нормативною формою існування системи кримінально-правових засобів, реалізація яких через систему правового інформування та правового виховання утворює правомірну поведінку, а у випадку нереалізації – включається механізм кримінальної юстиції; 4) субординаційні зв'язки, які виражаються у співвідпорядкуванні як рівнів, так і засобів та форм кримінально-правового впливу.

Видається, що такий підхід до розуміння механізму кримінально-правового впливу найбільш повно

та системно відображає його сутність та безпосередню реалізацію в практиці соціального життя. Більше того, він органічно поєднує усі представлені в сучасній кримінально-правовій літературі концепції механізму кримінально-правового впливу, дозволяючи їм доповнювати одна одну.

Між тим, розгляд механізму кримінально-правового впливу не може обмежуватися виключно констатацією його структури. Визначивши концепт системи, розкривши її структуру, постає необхідність визначитися з субстратом системи, тобто на чому вона реалізується. Тут слід розглянути ті безпосередні ланцюги та ланки механізму кримінально-правового впливу, в яких зосереджується його реалізація.

Особливої уваги у цьому контексті заслуговує проблема співвідношення юридичних та позаюридичних засобів у механізмі кримінально-правового впливу. У цьому контексті справедливою є висловлена ще більш ніж півстоліття тому думка, що механізм правового впливу не є ізольованим та відокремленим агрегатом. Він працює в контакт з іншими механізмами соціального управління, виступаючи ланкою, елементом більш високого та складного механізму управління та самоуправління суспільних процесів [19, 126].

У цьому зв'язку М. П. Орзіх пропонує розглядати механізм правового впливу як певну закриту систему «вводу-виводу», яка працює за власними внутрішніми законами. На «вході» до неї розміщується «основний імпульс» правового регулювання – нормативно-правовий матеріал, зумовлений суспільними потребами і такий, що виражає волю та інтереси народу. На «виході» – суспільні відносини, організовані та впорядковані відповідно до потреб розвитку, функціонування суспільства. «Всередині» системи існують певним чином організовані форми об'єктивації права, способи (методи) його впливу на особистість та соціум, канали його здійснення, правова діяльність соціальних спільнот – результат їх реакції на правовий вплив та засіб фіксації права в суспільному житті [20, 171].

За схожою схемою, на нашу думку, працює й механізм кримінально-правового впливу, реалізуючи свій субстрат. Слід зауважити, що проблематика реалізації неюридичного кримінально-правового впливу в юридичній літературі практично не обговорюється, оскільки традиційно усі питання кримінально-правового регулювання та дії кримінального права як такого розглядаються з нормативних позицій, і це багато в чому виправдана позиція (кримінальне право є у максимальній мірі нормативним, на відміну від багатьох інших галузей права). Між тим, у загальній теорії права неюридичними компонентами правового впливу розглядаються цінності, директиви та інформація.

Взагалі, поширеною є позиція, відповідно до якої неюридичний правовий вплив не є, власне, правовим,

оскільки здійснюється за рахунок тих елементів соціальної системи, які не мають правового забарвлення, а тому неюридичний вплив не потребує правової форми своєї реалізації [21, 113-114]. Між тим, можна зауважити, що вплив неюридичних (або позанормативних) регуляторів підпорядковується загальним законам соціальної психології. Право через свої властивості отримує здатність бути формою та носієм ідей, які відповідають тій чи іншій добі у розвитку суспільства, а тому стає інструментом пізнання та елементом загального комунікативного процесу трансляції, сприйняття, переробки соціальної інформації. Однак цим функціональне призначення неюридичних елементів правового впливу не обмежується. Право спеціально спрямоване на формування такої моделі соціальної активності особистості, в якій би знаходили своє вираження цінності, властиві суспільству [22, 12].

Ці міркування цілком можуть бути перенесені і на кримінально-правовий вплив. Видається, що його механізм набагато ширше використовує неюридичні засоби, ніж про це думають. Правова інформація, яка формується та використовується в кримінально-правовій сфері, здійснює правокорекційний вплив на поведінку людей та формує соціальний образ як, з одного боку, кримінального права, так і, з іншого боку, злочинності як соціального феномену. Ці два образи є взаємодоповнюваними та взаємозумовленими, трансформація одного веде до трансформації іншого.

Ключову роль для механізму кримінально-правового впливу мають такі елементи його субстрату як стимули та мотивації. На думку П. Хряпінського, дослідження проблеми заохочення правомірної поведінки у кримінальному законодавстві має велике теоретичне та практичне значення, що полягає у виокремленні, апробації і закріпленні на законотворчому та правозастосовному рівнях вискоєфективних правових засобів, знарядь і способів, що активно впливають на правосвідомість осіб у напрямках: а) дотримання кримінально-правових заборон; б) використання суб'єктивних прав у протидії суспільно небезпечним і злочинним проявам; в) здійснення позитивної посткримінальної поведінки; г) досягнення цілей кримінального покарання [23, 52]. Такий підхід у цілому можна назвати виправданим, оскільки він дійсно дозволяє говорити про певні форми заохочення поведінки суб'єктів права.

Між тим, слід зауважити, що стимулювання правомірної поведінки відбувається не лише за рахунок нормативних засобів механізму кримінально-правового впливу, але в контексті, насамперед, позанормативних, або неюридичних засобів. У першу чергу це соціальна юридична інформація та цінності.

Дослідженню поняття, змісту і структури кримінально-правової інформації приділив увагу В. О. Петров. До неї він відносить інформацію, що характеризує сферу діяльності правоохоронних

органів, пов'язану з правовим реагуванням на злочини, які вчинюються, готуються або вже вчинені, і визначає її як сукупність даних, що відображають: стан і тенденції явищ, для боротьби з якими застосовуються кримінально-правові норми; обсяг, інтенсивність, структуру реалізації правоохоронними органами кримінально-правових норм та інститутів для притягнення винних до кримінальної відповідальності; виконання покарання; використання допоміжних заходів кримінально-правового характеру; результати застосування кримінально-правових заходів [24, 3-4]. При цьому кримінально-правова інформація розглядається як соціологічне підґрунтя для ухвалення рішень про зміни законодавчого врегулювання кримінально-правової боротьби зі злочинністю, а тому її значення важко переоцінити. Кримінально-правова інформація, таким чином, є невід'ємним компонентом механізму кримінально-правового впливу, одним з аспектів субстрату його системи.

Іншим знаковим елементом субстрату системи «механізм кримінально-правового впливу» є цінності.

Використання теорії цінностей на рівні юриспруденції сьогодні не викликає запитань – це один з найбільш успішних напрямів теоретичного осмислення права. Так, на думку Д. Г. Михайленка, аксіологічний аналіз Закону про кримінальну відповідальність повинен займати особливе місце в юридико-аксіологічній думці і виокремитися в спеціальну її форму – кримінально-правову аксіологію (вчення про цінності, які відображаються і забезпечуються кримінальним правом і про цінності самого кримінального права) [25, 291]. Цілком слушною видається також позиція Г. В. Гребенькова та М. В. Палія, що «аксіологія у кримінальному праві призначена для визначення ідеалу цінності кримінального права, з одного боку, і з'ясування реальних суспільних цінностей кримінально-правового характеру – з іншого» [26, 89].

Однак на рівні кримінально-правового впливу як реального механізму юридизації кримінально-правової сфери правова аксіологія поки що не знайшла свого адекватного відображення, що пов'язане, на нашу думку, з догматизацією цієї науки та певним смисловим розділенням, яке має місце при розгляді предмету науки кримінального права.

Ціннісно-нормативна теорія права пропонує під правом розуміти історично сформовану, морально обґрунтовану та релігійно вивірену, легалізовану ціннісно-нормативну систему, що розрахована на всезагальне визнання (легітимацію) та відповідну поведінку людей, організацій, соціальних спільнот, в якій використовуються процедури, формалізовані рішення та державний примус для попередження та вирішення конфліктів, збереження соціальної спільноти [27, 56-57]. Визначальною тезою ціннісно-нормативного праворозуміння виступає сприйняття

права як системи, в якій функціонують як норми, так і цінності.

У ціннісно-нормативному праворозумінні виражена трансляція права крізь віки від покоління до покоління за допомогою правового менталітету, правових традицій, правових інститутів, що дає можливість простежити історичну зумовленість права, його моральну обґрунтованість та відповідність традиційним релігійним основам.

Як підкреслює Ю. М. Оборотов, ціннісно-нормативна система права завжди розрахована на її визнання народом, тобто легітимацію, що забезпечує її дієвість та ефективність. Поза сумнівів, легітимність – це лише важлива основа того, аби правовий механізм функціонував, оскільки навряд можна вирішити завдання правового впливу, не використовуючи такі правові інструменти як стійкі процедури, формалізовані рішення та засоби державного примусу [28, 53].

Нарешті, центральними ідеями ціннісно-нормативного праворозуміння виступають, по-перше, конфліктне призначення права і, по-друге, необхідність збереження існуючої соціальної спільноти. Смысловая характеристика права і професії юриста завжди пов'язані з можливостями попередження виникнення конфліктних ситуацій, а при їх виникненні – оптимального вирішення. Так само як метою права з моменту його виникнення в стародавньому суспільстві до наших часів є забезпечення цілісності людського існування від роду і племені в давнину, до сім'ї та держави у сучасному житті [29, 150-158].

Ціннісна характеристика кримінального права, а особливо – його дії, вимагає з'ясування цілого ряду принципових питань. По-перше, слід з'ясувати, чи властиві кримінальному праву цінності як такі. Якщо властиві, то в якій формі вони можуть існувати та яким чином впливати на поведінку людей та соціальних спільнот. По-друге, важливою проблемою є взаємозв'язок цінностей, що існують в кримінальному праві та антицінностей кримінально-правової сфери. Нарешті, з'ясування вимагає питання, як взаємодіють кримінально-правові норми та цінності в кримінально-правовому впливі, якою є оптимальна модель їх співвимірності.

Відповіді на ці питання вимагають розгляду кримінально-правового закону з позицій відображення у ньому аксіологічних елементів правового життя. Одна з ключових методологічних позицій ціннісно-нормативного праворозуміння полягає у тому, що позитивне право виступає, насамперед, формою існування цінностей правової сфери. Таким чином, кримінально-правовий закон є сенс розглядати як кінцевий результат, кінцеву форму привнесення в право тих чи інших цінностей.

В юридичній літературі також висловлюється думка, що чим вищим є статус цінності, яка знаходить

свою позитивацію в праві, тим відповідно вищим буде ступінь її правового забезпечення. Так, сам момент привнесення соціальної цінності до правової сфери свідчить про її виключний статус, оскільки вона починає забезпечуватися найбільш формалізованим та потужним суспільним механізмом – правом. Якщо ж цінність стає предметом кримінально-правової охорони, то її позиція в ієрархії цінностей є однією з найвищих. Ця думка цілком підтверджується традиційним розглядом кримінального права як системи, що покликана забезпечувати найбільш принципові та важливі цінності сучасного суспільства.

Дослідження кримінально-правового впливу на злочинність з позицій загальної параметричної теорії систем дозволяє зробити такі **висновки**: кримінально-правовий вплив на злочинність в своєму цільовому призначенні охоплює усю систему засобів, юридичних та неюридичних, зорієнтовану на протидію злочинності як соціальному феномену; концептом системи «механізм кримінально-правового впливу» виступає протидія злочинності; структура кримінально-правового впливу характеризується: 1) причинно-наслідковими зв'язками, тобто детермінованість генезису злочинності, а також соціально-активної поведінки суб'єктів права формами, методами та засобами кримінально-правового впливу; 2) функціональними зв'язками, що виражає цілісність механізму кримінально-правового впливу – жоден з виокремлених блоків не може перейти на себе функціональне навантаження іншого блоку; 3) координаційними зв'язками – відношення елементів структури механізму кримінально-правового впливу завжди передбачає злагодженість їх реалізації: кримінально-правова політика закономірно впливає на формування кримінального права та у кінцевому результаті – кримінального законодавства, яке є нормативною формою існування системи кримінально-правових засобів, реалізація яких через систему правового інформування та правового виховання утворює правомірну поведінку, а у випадку нереалізації – включається механізм кримінальної юстиції; 4) субординаційні зв'язки, які виражаються у співвідпорядкуванні як рівнів, так і засобів та форм кримінально-правового впливу; механізм кримінально-правового впливу характеризується використанням юридичних та неюридичних засобів (правова інформація, стимули та мотивації); стимулювання правомірної поведінки відбувається не лише за рахунок нормативних засобів механізму кримінально-правового впливу, але в контексті, насамперед, позанормативних, або неюридичних засобів. У першу чергу це соціальна юридична інформація та цінності.

Література:

1. Цофнас А. Ю. Философия. Ч. 1. Предмет философии. Онтология : учеб.-справ. пособ. / А. Ю. Цофнас. — О. : Наука и техника, 2009. — 196 с.
2. Уёмов А. И. Системный подход и общая теория систем / А. И. Уёмов. — М. : Мысль, 1978. — 272 с.
3. Цофнас А. Ю. Гносеология : учеб. пособ. / А. Ю. Цофнас. — Изд. 2-е, испр. и доп. — О. : Наука и техника, 2011. — 248 с.
4. Алексеев С. С. Механизм правового регулирования в социалистическом государстве / Алексеев С. С. — М. : Юрид. лит., 1966. — 187 с.
5. Матузов Н. И. Теория государства и права : учеб. / Матузов Н. И., Малько А. В. — М. : Юристъ, 2004. — 512 с.
6. Малько А. В. Правовые средства: вопросы теории и практики / А. В. Малько // Журнал российского права. — 1998. — № 8. — С. 66-77.
7. Чучаев А. И. Уголовно-правовое воздействие: понятие, объект, механизм, классификация : монограф. / А. И. Чучаев, А. П. Фирова. — М. : Проспект, 2013. — 320 с.
8. Недбайло П. Е. Применение советских правовых норм / Недбайло П. Е. — М. : Госюриздат, 1960. — 511 с.
9. Оксамытный В. В. Правомерное поведение личности / Оксамытный В. В. ; Отв. ред. : Козюбра Н. И. — К. : Наук. думка, 1985. — 175 с.
10. Ленчик В. А. Механизм действия права / В. А. Ленчик // Следователь. — 2001. — № 5. — С. 59-62.
11. Шундилов К. В. Правовые механизмы: основы теории / К. В. Шундилов // Государство и право. — 2006. — № 12. — С. 12-22.
12. Колесниченко В. В. О понятии «национальная правовая система» / В. В. Колесниченко // Правове життя сучасної України : матер. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. складу (Одеса, 20-21 квітня 2012 р.). Т. 1 / відп. за випуск д.ю.н., проф. В. М. Дрьомін. — О. : Фенікс, 2012. — С. 46-47.
13. Скакун О. Ф. Теория права і держави : підруч. / О. Ф. Скакун. — 3-е вид. — К. : алеута ; ЦУЛ, 2011. — 524 с.
14. Коган В. М. Социальный механизм уголовно-правового воздействия / В. М. Коган. — М. : Наука, 1983. — 182 с.
15. Фелелов П. А. Механизм уголовно-правовой охраны (основные методологические проблемы) / П. А. Фелелов. — М. : Наука, 1992. — 230 с.
16. Васильченко А. А. Система уголовно-правового регулирования общественных отношений / А. А. Васильченко // Уголовное право: стратегия развития в XXI веке : матер. междунар. наук.-практ. конф. — М., 2008. — С. 77-81.
17. Кондалов А. Н. Условное осуждение и механизмы его обеспечения : автореф. дисс.... канд. юрид. наук ; спец. : 12.00.08 — Уголовное право и криминология ; Уголовно-исполнительное право / А. Н. Кондалов. — Казань, 2000. — 17 с.
18. Дуюнов В. К. Механизм уголовно-правового воздействия: теоретические основы и практика реализации : Дисс. докт. юрид. наук / В. К. Дуюнов. — Тольятти, 2001. — 498 с.
19. Шабалин В. А. Системный анализ механизма правового регулирования / В. А. Шабалин // Советское государство и право. — 1969. — № 10. — С. 123-127.
20. Орзих М. Ф. Личность и право : монограф. / М. Ф. Орзих. — О. : Юрид. л-ра, 2005. — 312 с.
21. Общая теория государства и права : Академический курс в 3-х т. / Изд. 2-е, перераб. и доп. ; отв. ред. М. Н. Марченко. — Том 2. — М. : Зерцало-М, 2002. — 528 с.
22. Оборотов Ю. Н. Основные вопросы теории правовой активности личности социалистического общества :

- автореф. дис. ... канд. юрид. наук. / Ю. Н. Оборотов. — К., 1979. — 17 с.
23. Хряпінський П.В. Заохочення правомірної поведінки у кримінальному законодавстві України / П.В. Хряпінський // Вісник Національної академії прокуратури. — 2010. — № 2. — С. 51-58.
 24. Петров В. А. Понятие уголовно-правовой информации, её структура и содержание / В. А. Петров. — М. : Академия МВД СССР, 1989. —36 с.
 25. Михайленко Д. Г. Аксіологічне осмислення хабарництва / Д. Г. Михайленко // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць. — Вип.40. — О. : Юрид. л-ра, 2008. — С. 290-295.
 26. Гребеньков Г. В. Призначення аксіології у кримінальному праві: постановка проблеми / Г. В. Гребеньков, М. В. Палій // Вісник академії адвокатури України. — 2011. — Число 2 (21). — С. 84-90.
 27. Общетеоретическая юриспруденция: учебный курс : учебник / под ред. Ю. Н. Оборотова. — О. : Фенікс, 2011. — 436 с.
 28. Оборотов Ю. Праворозуміння як аксіоматичне начало (постулат) права / Ю. Оборотов // Право України — 2010. — № 4. — С. 49-55.
 29. Оборотов Ю. Від ціннісної характеристики — до формування аксіометрії права і держави / Ю. Оборотов // Філософія права і загальна теорія права. — 2012. — № 1. — С. 150-158.

Березовский А. А. Общая параметрическая теория систем как методологическая парадигма исследования уголовно-правового воздействия на преступность

Аннотация. В статье исследуется уголовно-правовое воздействие с позиций общей параме-

трической теории систем. Определяется концепт, структура и субстрат механизма уголовно-правового воздействия. Сделаны выводы о том, что механизм уголовно-правового воздействия характеризуется использованием юридических и неюридических средств (правовая информация, стимулы и мотивации); что стимулирование правомерного поведения осуществляется не только за счет нормативных средств механизма уголовно-правового воздействия, но в контексте, прежде всего, неюридических средств — в первую очередь это социальная юридическая информация и ценности.

Ключевые слова: уголовно-правовое воздействие, общая параметрическая теория систем, механизм уголовно-правового воздействия.

Berezovsky A. General parametric systems theory as a methodological paradigm is the study of criminal-legal influence on crime

Summary. The article investigates the criminal legal effect from the positions of the general theory of parametric systems. Defined concept, structure and substrate of the mechanism of criminal-legal influence. The conclusions that a mechanism of criminal-legal influence is characterized by the use of legal and non-legal measures (legal information, incentives and motivation); that the promotion of lawful behaviour occurs not only due to normative means of a mechanism of criminal-legal influence, but in the context of primarily non-legal measures, primarily as a social legal information and values.

Keywords: criminal-legal influence, General parametric systems theory, mechanism of criminal-legal influence.